

Entrevista a Maria Barbal

Saber olorar les tragèdies

Càmfora és un dels grans èxits literaris de l'any. La seva autora, Maria Barbal, que es va estrenar amb *Pedra de Tartera*, s'ha consolidat com un dels valors literaris en alça d'aquest país.

Maria Barbal viu a l'esquerra de l'Eixample. Va néixer a Tremp. A 15 anys va baixar a estudiar a Barcelona. Quan va acabar la Universitat va començar a saber que Barcelona seria la seva ciutat. Com els seus personatges ella és del Pallars. Però en contraposició a ells aquest deixar la seva terra no va ser-li cap sotragada. Ella va anar a la ciutat a estudiar i tenia els problemes immediats solucionats. El Pallars, si de cas, és el seu paradís perdut, el paradís perdut de la infància, d'una infància lliure i feliç.

Es nota que les entrevistes l'incomoden una mica. Només la seva amabilitat alleugereix el nerviosisme. Té el rostre més trist que no alegre. El seu somriure és caut. La prevenció existeix en forma de cortesia. Ja a la primera frase que diu és nota que la seva paraula oral i la seva paraula escrita no són la mateixa cosa.

Des de la publicació del seu primer llibre *Pedra de Tartera* a *Càmfora*, l'últim èxit, Maria Barbal s'ha anat consolidant com un dels valors literaris amb més solidesa d'aquest país. I ho ha fet sense soroll, sense estridències, potser, fins i tot, sense pretensions.

La comparen sovint amb Mercè Rodoreda. Ella diu que aquesta comparació la deixa esmaperduda, que no l'entén gaire. Això sí, l'afalaga. "¿Com no m'ha d'estar bé que m'hi comparin. És una gran narradora. Ara, crec que el que escrivim no és exactament el mateix. A les meves novel·les no hi ha tanta crueltat. Les dones de la Rodoreda estan a un abisme de l'home. Potser en llegir les meves novel·les també es té questa sensació, però jo penso que no és el mateix."

De la Rodoreda li agraden sobretot *Mirall Trencat* i evidentment *La plaça del Diamant*. "No m'agrada gens *La mort i la Primavera*, perquè és com una baixada als inferns. És excessivament simbòlica. A mi, m'agrada una literatura més senzilla".

Arrancar-li les paraules costa. Es com si entre paraula i paraula amb la mirada et digués que no cal insistir, que ella no té res a dir, que ella escriu. Però no gosa dir-ho en veu alta; sap quin paper li toca fer i l'interpreta amb voluntat, amb poca desimboltura.

En aquest paper d'escriptora pública, durant anys s'ha vist obligada a contestar la mateixa pregunta ¿La seva literatura és rural? No li ha servit de gaire respondre que la literatura no és mesura per aquests paràmetres. Els crítics han insistit "fa una esplèndida literatura, això sí, una literatura rural". Ella no s'hi resigna: "Hi ha gent que posa una etiqueta i es queda molt tranquil·la. I en realitat dir que una obra és rural o urbana té molt poca importància. Pot tenir-ne en les situacions, però molt relativa, perquè el que domina és el personatge amb les seves catacterístiques. Aquest dilema entre rural i urbà és una falsa qüestió".

Sempre li ha agradat de llegir, però el seu impuls de ser escriptora li ve del seu pare. Un impuls no premeditat. De petita, quan havia de fer una excursió amb l'escola, el seu pare només li imposava una condició: tornar amb un dietari escrit. Després van venir les cartes de Tremp a Barcelona i de Barcelona a Tremp. I un record intens, el pare llegint pels fills a casa, llegint de tot, des del *Romancer Gitano* a *El llibre de la Selva*.

El primer llibre li va sortir a raig. El va escriure, necessitava escriure'l: "*Pedra de Tartera* me'l vaig trobar a les mans. Escriure'l va ser un procés molt íntim, molt espontani". Fins aleshores Maria Barbal ens confessa que sempre havia anat cercant raons per a no escriure, per a treure's del cap aquell desig. Es pensava que no havia nascut per a això. Ella era i és professora d'Institut; aquest era el destí que s'havia fixat. L'altre, el que li sortia de l'ànima, se'l contenia, potser per aquesta discreció innata que se li palpa a la cara.

El seu primer èxit li va servir per a "pensar allò que fins en aquell moment no havia gosat pensar. Si abans em donava raons per a no escriure, ara em dono raons per a escriure. La meua escriptura no és tan espontània, és més volguda". Després no ha parat d'escriure. Tot i així, no li agrada que li parlin de triomfs: "L'èxit és una paraula una mica forta. A mi, m'espanten aquestes paraules. Els èxits, tots els èxits, són sempre relatius. Sóc una persona que necessitava ànims; potser el que m'ha passat en veure que hi havia gent que li agradava el que jo escrivia és que n'he agafat un magatzem, d'ànims. Això és tot".

El seu primer llibre publicat per l'Editorial Laia, després de ser premiat li va donar ànims, però la va introduir en un món més difícil que no fàcil: "Vaig tenir molts problemes. La veritat és que l'entrada va ser dura. No em pagaven ni el premi. Sortien les edicions i no m'avisaven. Va ser un bateig de foc. Vaig agafar la crisi de l'editorial quan tot ja era bastant pervertit. Després he sabut històries d'altra gent i em penso que hi hagut històries molt pitjors que no pas la meua; jo encara me'n vaig sortir prou bé. Realment ens van enganyar a tots." Ara li agradaria de continuar fruit de l'estabilitat editorial que ha trobat en els seus últims llibres.

Escriure *Càmfora* l'ha cansada. "Una novel·la exigeix bastant de sacrifici, tens la tendència a voler-la tenir present al cap fins als últims detalls. Requereix un esforç molt gran d'atenció. La narració més curta, tot i que ha de tenir més impacte, no exigeix tant".

"Surt l'esforç, surten les dones. Maria Barbal en les seves novel·les ha retratat dones de pedra picada. Dones valentes sense saber-ho, que han sabut fer el seu paper en la història, amb silenciosa constància. Les seves dones tenen una duresa que no és aspra.

La història de la Palmira, la protagonista

A Maria Barbal sempre li ha agradat de llegir, però l'impuls de ser escriptora li ve del seu pare.

CARME PUERTOLAS

de *Càmfora*, la història de la Conxa, protagonista de *Pedra de Tartera*, entela els ulls, però no deixa caure la llàgrima. Són poc donades a plorar, han de viure. "El retrat de la Palmira és una de les maneres com jo veig la dona. La Palmira és aquella persona que no pensa exclusivament en ella, que pensa en el conjunt que l'envolta. Pensa en la filla, pensa en el marit. Al principi hi ha una certa ingenuïtat. Després es troba amb tota una altra situació, on o sucumbeix o es fa forta. En realitat, la trobo una dona força corrent; no li veig cap punt d'extraordinària, és una dona que troba l'equilibri de les situacions". I continuem parlant de dones, de dones reals, de dones silencioses i sofertes: "La nostra generació no ha tingut els mateixos condicionaments que les protagonistes de les meves novel·les, però hi ha coses que ens continuen condicionant. Aquell sí però no, continua existint."

A Maria Barbal, no li agrada gaire parlar de la literatura de les dones. Pensa que

s'hauria d'evitar la compartimentació. Però sap que és inevitable. Senzillament, li agradaria de no haver-ne de parlar. No creu que el sexe de qui narra tingui gaire importància. Per un moment no n'està del tot segura, però li ve al cap *Figures de calidoscopi* de Ramon Solsona i es referma. Llegir aquest llibre escrit per un home la va convèncer que no sempre explicar com són les dones ha de ser cosa de dones, que Ramon Solsona, per exemple, coneix les dones sense ser-ho.

I després d'una hora de conversa, la pregunta inevitable apareix. No té res a veure amb el món rural o urbà, que tant obsedeix una determinada crítica, ni tan sols amb si els seus personatges i ella tenen cap relació. És una pregunta íntima, que sorgeix de l'observació d'una cautela inquietada. ¿Vostè enganya una mica, no?. I és que darrere dels seus posats, del seu somriure contingut, de les seves frases curtes, del seu to de veu tímid, s'hi nota alguna cosa més que unes sabates vermelles,

l'únic signe extern una mica estrident.

La pregunta, la fa riure més francament: "Hi ha gent que em coneix que, quan llegeix els meus llibres, em diu: 'Tu enganyes una mica. Ets discreta, però, apa...'. No sé si la paraula és duresa, però sí que en la meua literatura hi ha situacions dures. *Càmfora* és una novel·la dura i la meua intenció no era aquesta. No hi havia aquesta tragèdia que ara hi ha. Encara que sembli tòpic, la tragèdia va anar apareixent per exigència dels personatges, per les seves característiques".

Per un moment sembla que ha aconseguit d'introduir una vegada més la discreció. Però no, sense burxar gaire, s'explica. No hi ha cap misteri. Tot continua siguent plàcidament quotidià: "Escriure és un altre món, jo almenys ho visc així. Per a escriure tragèdies no cal ser tràgic, potser només cal saber olorar-les".

Assumpció Maresma